

Z Antonom Hrenom je legel v grob pravi narodni učitelj, naš vzor stanovsko-zrednega tovariša, iniciator in agilen sodelavec pri našem stanovskem gospodarstvu. Nenamisljiva izguba nas je doletela z njegovo smrtjo.

Zadnja pot Antona Hrena

Skoraj 5000 ljudi izkazuje poslednjo čast in priznanje narodnemu učitelju

V torek popoldne so odpeljali zemeljske ostanke Toneta Hrena k vpepelitvi v Graz. Pred Sokolskim domom v Studencih, kjer je ležal na mrtvaškem odru, se je zbrala velika množica ljudi. Poleg mnogih stanovskih tovarišev in tovarišic, so prišli njegovi znanci in prijatelji od blizu in daleč. Sekcijo JUU za dravsko banovino so zastopali tov. Dimnik, Kumelj in Grum. »Učiteljsko tiskarno« tov. Šumer in Skulji, a »Učiteljski dom« v Ljubljani tov. Kobal. Šolska mladina iz Studencev je prihitela, da spremlja svojega upravitelja na njegovi zadnji poti. Zbralo se je tudi lepo število Sokolov, ki so tvorili častno stražo svojemu starosti.

Kako zelo priljubljen, kako spoštovan in cenjen je bil tov. Tone, nam je pričala ogromna udeležba pri njegovem pogrebu. Skoraj 5000 ljudi se je zbralo, da izkaže poslednjo čast in priznanje narodnemu učitelju in voditelju.

Mariborski »Večernik« Jutra piše: »Odkar je Maribor izročil zemlji svojega rešitelja Maistra, se takega pogreba, kot je bil večerajšnji, ni videl.«

Dež je rosil in tudi oči vseh prisotnih so bile solzne, ko so Sokoli prinesli rakev nepozabnega pokojnika iz doma. Ustregli so njegovi poslednji želji. Nič vencev — ne šopkov ni bilo na preprosti krsti, le dva šopka nageljnkov, ki sta ju položili na rakev pokojnikov hčerki, sta krasila rakev, v kateri je počival naš dragi tovariš Tone.

Pogrebne obrede je opravil ljubljanski starokatoliški župnik g. Lavrine, asistiral sta mu pri tem opravilu zagrebški in mariborski

Za njim žaluje učiteljstvo, za njim žaluje vsi, ki so ga poznali, ker bil je blaga duša, iskren značaj in eden izmed najmarljivejših delavcev v učiteljskih vrstah.

Ohranimo mu trajen spomin — posnemajmo ga!

starokatoliški duhovnik. Ob krsti je nato spregovoril starokatoliški duhovnik g. Šegula, ki je v kratkem orisal veliko pokojnikovo delo. V imenu domačega sokolskega društva se je poslovil od pokojnika tov. Ciril Hočevnar. Za občino in krajevni šolski odbor v Studencih je govoril župan g. Kalah, ki je orisal velike zasluge pokojnika za napredek Studencev, a v imenu sreskega društva JUU za Maribor desni breg se je poslovil tov. Simon Petrovič. Govoril je nato predsednik JUU tov. Ivan Dimnik, za CMD g. dr. Lasič, a za Zvezo nabavljalnih zadrug v Beogradu g. ing. Trajkovič.

Prva je nato zapela šolska deca, ki jo je pokojnik sam učil: »Kje so tiste stezice«, nato je pel pevski zbor »Enakost« žalostinko »Gozdič«. Učiteljski oktet, ki je bil šele pred dvema mesecema ustanovljen na Hrenovo pobudo, je pod vodstvom tov. Horvata zapel »Gor čez izaro«. Nato se je razvil veličasten žalni sprevod. Sprejaj so jezdili Sokoli na konjih, za njimi je stopala šolska deca, gojenci Učiteljskega doma, Sokoli, godba »Drava« in duhovščina, za krsto pa sorodniki, zastopniki raznih organizacij in društev, učitelji in pevci, zadrugarji ter nepregledna množica ljudi. Pogreb je krenil na Zrinjskega trg, kjer je že čakal avto, da prepelje pokojnika v Graz upepeliti. V imenu »Učiteljskega doma« se je poslovil še upokojeni šolski upravitelj tov. Rajšp. Ko je duhovščina opravila poslednje obrede, je godba »Drava« zaigrala žalostinko in v slovo so zadonele sokolske fanfare, nakar je avto odbrl z zemeljskimi ostanke pokojnega Toneta Hrena.

Poslovilni govor predsednika JUU Ivana Dimnika

Dragi prijatelj — Tone! V času, ko so nam moške Tvoje vrste nenadomestljivo potrebni, je odjeknila točna vest v učiteljskih vrstah in povzročila najtežje občutke. Padel si nam Ti, ki si stal kot neomajen orjaški hrast, vedno v prvih učiteljskih vrstah.

Ta vest tare danes učiteljska srca širom naše države in jaz prihajam, dragi Tone, da se v imenu vsega jugoslovanskega učiteljstva in v imenu Izvršnega in Glavnega odbora Jugoslovanskega učiteljskega združenja poslovim od Tebe — Ti naš vzornik!

Bil si od onih močnih osebnosti učiteljskega stanu, ki je kot dolgoletni predsednik sreskega društva, podpredsednik sekcije za dravsko banovino in član Glavnega odbora JUU vse svoje izredne darovitosti in moči posvečal konstruktivnemu delu v dobrobit učiteljstva, šole, naroda in države.

V Tebi je plantela ona močna stanovska zavest, s katero si vzdrževal članstvo vedno na potrebni višini.

Borec si bil za enakopravnost, svobodo vesti in mišljenja. Ideal Ti je bila stanovska demokracija.

V stanovskih vrstah si bil vedno dalekoviden in si se dvignil nad vsako strankarsko-politično, versko ali plemensko gledanje prosvetnih problemov, v katere si s svojim spretnim govorom in peresom vedno aktivno posegal.

† Anton Hren kot politični osumljenec

Spomini iz svetovne vojne

Bil je učitelj dece in naroda. Pravi učitelj, res od Boga poslan. Najiskrenejši tovariš, pravi tovariš — ne samo po imenu. Neustrašen narodnjak Slovenec-Jugoslovčan. Pa ne šele od sedaj! Ze od davna, od mladih let, dolgo pred vojno v mačehovski Avstriji. Bil je vztrajen, požrtvovalen, neutrudljiv borec za pravice svojega zapostavljenega in trpinčenega naroda.

Vstopil je v službo CMD. Hotel je svoje zmožnosti čim intenzivneje izkoristiti. To delo pa ni bilo lahko in prijetno. Saj je CMD zidala šole kakor trdnjave v najbolj ogroženih krajih in med najbolj zagrizanimi sovražniki našega naroda. Postavila jih je kot protiutež »Schulvereinskim« šolam, ki so bile najhujše pomembnevalnice. Trdne živce je imel, ko se je z železno voljo in neutrudljivo vztrajnostjo boril tam gori na Muti ne samo proti Nemcem, tem bolj še proti domačinom — nemčurjem in pa proti oblastem samim, ki so organizirale in podpirale pomembnevalje. Koliko pa smo imeli okrajnih glavarjev, ki so znali ali vsaj razumeli slovensko? Naš jezik je bil jezik hlapcev in služkinj! Tako so vcepili mržnjo do materinega jezika in poveličevali svoj nemški jezik — jezik gospode »Herrenvolka«. V takih razmerah živeti, delati, se boriti in ljudem vcepiti ljubezen do materinega jezika res ni bilo lahko in prijetno. Ali tov. Hren je s samo njemu lastno ljubeznijo, vnemo, samozatajevanjem, samozavestjo, svojo mehko dušo in toplo besedo vršil to misijo po naši severni meji.

Zato je bil zelo priljubljen pri svojih, pa do skrajnosti osovražen pri nasprotnikih.

Največji biser Tvoje močne osebnosti pa je bil Tvoj kremeniti značaj, ki Ti je bil posebna odlika. Spoštovanje resnice, pravičnosti in poštenja, poglobljanje pravega tovarištva in nesebičnega složenega dela za stan in narod, to so bile posebne Tvoje vrline. Za nje se nisi boril samo v stanu, temveč tudi pri javnem udejstvovanju vseh psov.

V intelektualnem pogledu si posvečal svojo darovitost delu za splošnost. V kolikor Te nismo našli pod Tvojim pravim imenom na vseh popriških intelektualnega dela, smo Te zasledili pod psevdonimom Kompolski v najrazličnejših listih, revijah in drugje. Bil si skromen po svojem značaju in si samo s svojimi deli bil prvi na mestu, kjer si videl, da je to potrebno.

Vstal si, kadar si opazil, da se poloteva malodušje naše vojske in vili si zopet zdravega optimizma za nove pohode in zmage stanu. V era v moč in silo države in v njene sposobnosti Ti je bila nezlomljiva. To vero si prinesel s seboj v Jugoslavijo dobro prekaljeno iz vojaških preiskovalnih zaporov iz leta 1915. v Ljubljani. Zato nisi bil samo borec za nezavisnost učiteljskega stanu, temveč tudi za duhovne, socialne in pravne interese in za državljanske pravice in svobodo učiteljstva.

Globoko si zastavljal lopato za dviganje kulturne, nacionalne in državljanske zavesti naroda. Na vseh popriških narodnega dela Te vidimo. Odnosaji do naroda so Ti bili

Samo čakali so, kako bi ga! Prišel je zaželeni čas — svetovna vojna.

Bil je mobiliziran. Do 12. avgusta 1914 je služil kot nadomestni rezervist pri 17. pp. V Avstriji so namreč učitelji, ki so hoteli postati častniki, morali služiti enoletni vojaški rok na svoje stroške. Maturanti drugih zavodov so služili ta rok na državne stroške. Učitelji pa so imeli ugodnost, da so služili le po 8 tednov kot nadomestni rezervisti in še to v 2 rokih po 4 tedne, t. j. dvojno počitnice zaporedoma. Večina se nas je posluževala te ugodnosti in seveda tudi tov. Hren. Tako ga je vojna vihra zajela kot nadomestnega rezervista. Če se prav spominjam, je bil dodeljen bataljonu kot bolničar.

A njegovi sovražniki niso pozabili nanj. Oblasti same so ga imele na indeksu in ga zaznamovale s p. v. (politično osumljen). Bil je aretiran in vtačen v preiskovalni zapor. Takrat to ni bila šala. Marsikdo ni več videl svojih dragih. Suhi Bajer dovolj zgovorno priča o tem. Zaprt je bil v šentpeterski vojašnici. Bil jih je kakih 40—60 osumljencev. V začetku ni smel nihče k njemu. Silno je trpel. Kasneje se je vdal v usodo, zlasti še, ko so bili dovoljeni obiski. Spomnil se je svojega dobrega tovariša in prijatelja Ljuba Dermelja in mu 27. septembra 1914 napisal to-le pismo:

»Kakor že najbrže veš, sem že od 12. VIII. v šentpeterski vojašnici v preiskovalnem zaporu. Danes prav za prav vem toliko o vzroku, kakor prvi dan, t. j. nič. Slutim pa, da so me najbrže denuncirali moji politični in narodni sovražniki iz kraja mojega delovanja. Kazni se ne bojim... Sedaj sem se že precej privadil, da ne čutim toliko tega udarca. Pač pa me najbolj boli zaradi družinice doma v takem kraju in v takih razmerah.« — Prosi ga za knjige. — »Upam, da me vsaj Ti ne zapustiš v teh razmerah.« S pozdravom tovarišem, zlasti Skulju in Likarju je končal pismo.

najgloblji. Nad 30 let si se udeleževal na prosvetnem, narodno-obrambnem in gospodarskem polju, zlasti pa v stanovsko organizacijskem in gospodarskem delu. Ustanovil si, ali pomagal ustanoviti, marsikatero javno institucijo in jo tudi vodil. Pa ne zato, da bi dobil boljše mesto ali pohvalo — temveč, ker je bilo to potrebno — ne za Tebe, temveč za napredek naroda. Na priznanja nisi reflektiral nikdar!

Tvoj nacionalizem se je globoko odražal v nacionalni etiki, v spoštovanju nacionalne poštenosti in v nacionalnem, ekonomskem in socialnem ustvarjanju. Bil si borec v naši nacionalni utrdbi na severni narodni meji, Ciril Metodovi šoli na Muti, iz katere so po Tvoji pobudi v Avstriji izžarevali nacionalni žarki po vsej Sloveniji. Tvojen steber narodno-obrambnega dela si bil v dobi našega nacionalnega suženjstva v Avstriji.

Zato pa si bil tem odločnejši borec za državljansko enakopravnost in svobodo v današnjem času — v svobodni Jugoslaviji!

V isti smeri si se odlikoval v stanovski in šolski borbi, kot borec za svobodo otroka,

za svobodo učitelja in za svobodo šole in šolske organizacije. Kot tak si odločno posegal v deklaracno borbo slovenskega učiteljstva leta 1926. in si ostal zvest pobornik deklaracijske načel in odločen borec za solidarnost stanu.

Nenadomestljiv nam ostaneš na našem stanovskem gospodarskem polju. Na tem polju si postavil neveljavne spomenike, ki bodo še poznim rodovom pričali o Tvojem požrtvovalnem delu. Ne samo, da si bil duša in ustanovitelj Učiteljskega doma v Mariboru, bil si član in duša vsemu našemu stanovskemu gospodarstvu. Še preko tega je se-gala Tvoja ljubezen do gospodarskega dela v Savezu nabavljalnih zadrug drž. nameščencev v Beogradu.

To je notranost, duševni obraz Antona Hrena in njegovih del!

Dragi Tone! Prišel sem, da se v imenu vsega učiteljstva v Jugoslaviji poklonim Tvojim manom in Ti zakličem: Velika Ti hvala za Tvoja velika dela, ki jih bodo deležni še pozni rodovi — slava Tebi, dragi prijatelj!

Zaščita članstva

(Nadaljevanje.)

25. Berden Franjo, učitelj, Zg. Šiška — Senožete, 20. I. 1934. št. 1505. — 20. I. 1934. št. 1525. — 20. I. 1934. št. 1525/1.

26. Gregorič Marija, učiteljica, Senovo. 18. IX. 1934. št. 458. — 18. IX. 1934. št. 458/1. — 18. IX. 1934. št. 458/2. — 26. IX. 1934. št. 516. — 20. II. 1935. št. 1789.

27. Potočnik Pavla, učiteljica, Donačka gora — Pilštajn. 7. II. 1934. št. 1715. — 7. II. 1934. št. 1715. — 8. II. 1934. št. 1715/1. — 7. II. 1934. št. 1715/2. — 7. II. 1934. št. 1715/3. — 17. II. 1934. št. 1794.

28. Cerar Ivana, učiteljica, Hrušica — Stogovce. 2. XII. 1933. št. 1162. — 2. XII. 1933. št. 1162/1. — 2. XII. 1933. št. 1162/2.

29. Žitko Marija, učiteljica, Moravče; Ana Lazar, učiteljica, Čemšenik; Primožič Ivan, šol. upr., Mekinje; Lesar-Lunder Alojzija, učiteljica, Ribnica; Kalan Maks, šol. upr., Smihel pri Novem mestu; Kržišnik Ivan, šol. upr., St. Peter pri Novem mestu; Rusljan Ambrozij, šol. upr., Dornova; Hartman Janez, šol. upr., Nova cerkev; Fajon Rudolf, Soistro pri Ljubljani; Porenta Urška, učiteljica, Hrušica pri Ljubljani; Ivan Jarnovič, učitelj v Ligojini; Kodrič Rudolf, šol. upr., Vuhred; Skupna vloga: 28. VIII. 1933. št. 377. — 28. VIII. 1933. št. 377/1. — 2. IX. 1933. št. 443. — 2. IX. 1933. št. 443/1.

30. Porenta Urška, učiteljica, Hrušica — Grosuplje. 2. XII. 1933. št. 1163. — 2. XII. 1933. št. 1163/1. — 2. XII. 1933. št. 1163/2.

Druga knjiga SŠM za I. 1935

S. Hessen: Petnajst let sovjetske pedagogike.

Rusija postaja zopet nekaj mit. Mnogi se iz vseh zadreg zatekajo k njej, od nje pričakujejo nove odrešitve. Zato nam je vsak objektivni prikaz tamošnjih prilik prav dobro došel.

V kratkem izide pri Slovenski šolski matici Hessnova knjiga »Petnajst let sovjetske pedagogike«, kjer nam pisatelj prikazuje zlasti pedagoško dogajanje v SSSR in sicer, kakor zatrjuje, na temelju »avtentičnih virov uradne in poluradne sovjetske literature«. Glavna pisateljeva vrlina je, o tem sem se uveril ob branju rokopisa, da skoraj le poroča, le na koncu poglavij se oglašata tudi s svojim mnenjem.

Petnajstletno dobo deli pisatelj na štiri periode.

V prvi, »utopistični« dobi (1918.—1922.) je skušala sovjetska pedagogika z ureditvijo »enotne šole« ter z odstranitvijo vseh ovir in pregrad dati vsakomur možnost, da razvije svojo osebno individualnost do najvišje možne popolnosti. Šolstvu je celo dala neko avtonomijo. Vendar je z vsem tem bila še zelo blizu tedanjim radikalnejšim »meščanskim« pedagoškim teorijam. Uspel pa ta prvi poizkus ni, ker so manjkali za to vsi materialni in duhovni pogoji.

V drugi, »absolutistični« dobi (1922. do 1926.) je skušala vlada z »novo ekonomsko politiko« dvigniti gospodarsko stanje in zagotoviti oblast stranke v državi. Za prvo ni

rabila toliko čim popolneje razvitih osebnosti, a tem več »specialistov« za razne gospodarske panoge. Zato je vedno bolj opuščala ideal »enotne delovne šole« in prehajala k sistemu poklicnih šol. Razen tega pa si je skušala zagotoviti dovolj inteligenčnega naraščaja iz proletarskih vrst in je tem dajala posebne pravice za vstop v razne šole. Šolsko avtonomijo je znatno omejila. V metodičnem oziru se je uvedel nekaj strnjene uk., ki so ga napolnili z izrazito marksistično vsebino. V praksi vsem normam niso mogli zadostiti, trpela pa je pridobitev večšin (branja, pisanja, računanja...), ki se niso dale kar vtakniti v ta ali oni »kompleks«. Učiteljstvo je bilo povsem desorientirano in je učilo po vseh metodah. Polagoma pa so itak zopet smeli učiti nekatere predmete izven kompleksa.

V tretji, to je v dobi »stabilizacije« (1927.—1929.) so izdelali nove učne načrte ter uvedli zopet nekako ocenjevanje (»sprejemni izpit« itd.) ter posamezne predmete z natančno določenim številom tedenskih ur. S tem se je pričela »nova kulturna politika«, ki je pomenila v pedagoškem oziru po priliki isto, kar »nova ekonomska politika« v gospodarstvu. V tej dobi je elementarno šolstvo zopet doseglo predvojno višino in jo še prekoračilo; a v tem porastu so delovale sile, ki jih ni ustvaril boljševizem, temveč jih je kvečjemu sprostil. To so bile zlasti nacionalne sile

Tako je v zaporu premišljeval, čital, pa tudi pisatelj. Tov. Ljubo ima še v rokopisu 2 pravljici in sicer: »Prezvetna grofica« in »Pravljica o visokem drevesu«. Tov. Ljubo, ki je imel to srečo, da je bil doma, ga je večkrat obiskal. Ko ga je med pogovorom hotel tolažiti, mu je samozavestno odgovoril: »Pšenica gre že v klasje.« Ni klonil!

Še danes ga vidim v duhu, sprehajajočega se po dvorišču vojašnice s prekrizanimi rokami na hrbtu, kako je ponosno stopal v senici bajonetov. Gledali smo ga skozi okna in ga pozdravljali. Smilil se nam je. Prav za prav bi ga morali stražiti mi učitelji, tovariši, prijatelji in znanci, ki smo bili tisti čas določeni za stražo. Pa je bil človekokljub — stotnik Metnitz — ki tega ni dovolil. Učitelj učitelja, to ne gre! Sploh so imeli učitelji pri njem zelo velik ugled in spoštovanje. On je bil tisti, ki nas ni pustil na fronto in on je bil, ki je tov. Hrena spravil pred »Sub-komisijo« in ga napravil za »fronto nesposobnega«.

Po neuspehi denunciaciji je bil izpuščen iz preiskovalnega zaporu in dodeljen trenu. Dobil je dva čvrsta, črna konja. Sreča, da je bil sin kmečkih staršev iz Kompolj in je znal s konji ravnavati. Lepo jih je krmil in snažil, da se je kar pobahal z njimi. Kakor hlapec je sedel na vozu in vozil slamo, vreče in druge vojaške potrebščine po mestu. Spotoma je srečeval znanke in prijatelje in nekega dne tudi tov. Ljuba. Hitro sta izmenjala par besed.

Zaupal mu je in ga prosil: »Pojutrišnjem pride moja Anica. Bodi tako dober in jo počakaj na kolodvoru. Pridi z njo približno ob tej uri za Ljubljano, kjer se vračam vsak dan z vozom v Trnovo.«

Ljubo so stopile solze v oči, ko mu je pravil, kako ga je žena nestrpno čakala in kako je on od veselja zavijtel bič, ko jo je zagledal. Gospa je pričela jokati, on pa jo je poljubil in tolažil poln humorja: »Ne jokaj Anica! Saj sem prišel na konja, ne pa na psa.«

In kakor meni in mojim tovarišem je tudi njemu tov. Ljubo nudil gostoljubno streho.

Bil je neumoren delavec, učitelj, voditelj, tovariš, prijatelj, kremenit značaj! Naj bo njegovo plačilo tako veliko, kakor je bila velika njegova mehka, blaga duša. K. P.

Prosvetni delavec

Težko je pisati o prosvetnem delavcu, kakor je bil tov. Hren, kakaj njegovo delo je bilo tako vsestransko, da ne vem kje bi začel. Tudi je nemogoče pri njegovi vsestranosti, da ne bi pozabil na kako važno delo.

Bilo je v počitnicah leta 1913., ko sem se napolil kot dijak po Dravski dolini na Korosko. Ustavil sem se na Muti pri nadiču Ciril-Methodove šole tovarišu Hrenu. Bil je v svoji pisarni. Po dolgi bradi, ki jo je nosil, sem ga spoznal. Z legitimacijo Dijaške počitniške zveze v roki sem ga pozdravil in se nerodno predstavil. Prijazno mi je odzdravil in stisnil roko. Takoj me je minila tesnoba, ki me je navdajala pri vstopu. Nekaj minut na to sva se pogovarjala, kakor bi bila stara znanca. Razkazal mi je šolo. Presenečen sem bil, ko mi je pokazal v posebni malo večji sobi gledališki oder. Moje začudenje je bilo tem večje, ker so bili v tistih časih po slovenskem štajersku večji kraji in trgi, ki niso bili na meji, vendar odrov niso imeli. — Pripovedoval mi je o igrah, igralcih in težavah obmejnega narodnega in prosvetnega dela. — Skromna je bila predvojna oderska literatura, primernih del za našo mejo pa je docela primanjkovalo. Tov. Hren si je pomagal sam, pisal je igrokaze, s katerimi so njegovi diletantje z uspehom nastopali. Poleg teh oderskih del je napisal tudi več narodno-obrambnih člankov v »Slovenskem Braniku«, glasilu CMD in kolekarijih CMD, največkrat pod imenom Kompolski, v zadnjem času

raznih ljudstev, od katerih dotlej nekatera še svoje abecede niso imela. Ni pa uspela proletarizacija socialne sestave dijaštva ter je bil odstotek meščanskih otrok na višjih šolah še vedno pomemben; celo dvigal se je počasi. Zato tudi ni bilo mogoče ustvariti lastnega proforsorskega kadra.

V četrti, v dobi »petletke« (1929.—1934.) so se vrnilo zopet k čistemu komunizmu. Izprva niso imeli v načrtu nikake šolske preobnove, želeli so dobiti le »kvalificiranih delovnih sil«. A kmalu je imela odločilen vpliv skrajna levica, ki je povsem tajila avtonomijo obrazovalnega procesa in ga je gledala le kot sestavino celotne produkcije. V stopnjevanju obliki so se pojavile zopet posebnosti obrazovalne politike iz druge dobe. Preko »kompleksne« metode so prišli na »metodo projektov«, princip »razrednega izbora« so nadomestili s principom »razredne mobilizacije«; prej so proletarcem le lajšali vstop v

razne šole, sedaj so jih snubili in komandirali tja, da bi okrepili vrste rdeče inteligence. Uspelo jim je, da so tudi na tem polju številke visoko dvignili, a kvantiteta je rasla na škodo kvalitete. Zato je l. 1931. sledil zopet obrat. Zavrgli so vse programe, uvedli so predmete in urnik; sredina stranke je nastopila proti levici. Dasi so odstranili skoraj vse zastopnike prejšnje prosvetne politike, so vendar od početka še skušali zakriti povratek v stari šolski sistem, končno pa so novi programi to očitno pokazali. Značilno je, da so deloma celo uvedli v šole učbenike iz caristične dobe.

Hessenov predlog konča z letom 1933. Vsem prinaša toliko zanimivega gradiva, govori o tolikih velikih poizkusih, da se iz tega lahko mnogak nauči. Zlasti pa nam pravi, da se tudi sovjetska pedagogika bliža »zopetnemu odkritju meje« (der »Wiederentdeckung der Grenze«).

-en.

Splošne vesti

— Radio predavanje o strnjenem pokuku. V soboto 8. in 15. t. m. vsakokrat ob 18. uri in 40 min. bo zanimivo radio predavanje o strnjenem pokuku. Predaval bo tovariš Bratko Rudolf, učitelj v Radečah pri Zidanem mostu. Snov za svoje predavanje je črpal iz izvajanj v »Pedagoškem tečaju« v Mariboru in iz raznih sodobnih pedagoških revij.

— Ne nazaj! Pod tem naslovom sem priobčil v »Učiteljski tovariš« članek, kjer sem med drugim omenil tudi naše stališče glede »boja proti klerikalizmu«. Uredništvo je pomotoma pristavilo, da je o tem govoril na beograjski skupščini F. mesto J. ali Josip Lapajne. (Tiskarski škrat. Op. uredništva.) »Domoljub« navaja v svoji peti številki zadnji odstavek iz omenjenega članka s pristavkom, da ga zanima vsebina dotičnega govora. V pojasnilo opozarjam, da je prišel takoj po viharu sprejetem govoru k meni redni dopisnik »Slovenec« (imena nisem zapomnil), ki sem mu dal na njegovo željo svoj točni naslov in podrobne podatke o našem strogo stanovskem stališču. Ker si je ves govor točno zabeležil, ga tem potom prosim, naj ga objavi v »Domoljubu«, če ga je tedaj pozabil priobčiti v »Slovenec«. — Delegacija dravske sekcije je s podano izjavo izvedla svojo deklaracijo dolžnost tam, kjer bi se

lahko omajali temelji organizacije. Nikomur pa ni s tem stavila ovir, da bi se ne smel izven organizacije udeleževati po svobodnem političnem prepričanju. Josip Lapajne.

— Bilanca Rdečega križa za leto 1935. Ob koncu drugega leta življenja in dela društva Rdečega križa, je izdal glavni odbor »Poslanico« vsem odborom društva Rdečega križa, iz katere posnemamo tole: Število članov se je od 62.842 povečalo na 130.000. Število članstva Pomladka Rdečega križa se je povečalo od 325.360 na 517.915. Glavni odbor je izdal na podporah 312.788 dinarjev. Priredilo se je 75 samaritanskih tečajev z 2285 slušatelji. Javljeneh je bilo 100 bolničarskih tečajev z 3200 slušatelji. Za samaritanske in bolničarske tečaje je bilo izdanih 280 tisoč dinarjev. V breme budžeta glavnega odbora je bilo sprejetih v banovinske odbore 10 diplomiranih sester — nadilj. Nabavil se je glavni material za tri velike in 20 manjših bolnic. V Beogradu se je naredilo zasloni sklonišče za slučaj napada iz zraka. Izdalo se je 200.000 dinarjev za šolske kuhinje. »Poslanica« javlja tudi, da bo v 1936. letu preteklo 60 let od ustanovitve Srpskega Društva Rdečega križa in poziva vse odbore in pododbore, da v prihodnjem letu zastavijo vse sile za čim uspešnejši rezultat svojega dela.

Cisti

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— Glede učiteljskih premeščanj je v »Slovenec« od 1. febr. nov uvodnik, ki hoče dokazati, da ni preganjanje učiteljstva nikak monopol slovenske ljudske stranke, ampak, da je prvi začel preganjati učiteljstvo vodja narodne napredne stranke, čigar pripadniki da so iznašli geslo: Liberalcem groš, klerikalcem knof. Takrat je bil zločin stopiti v »Slomškovo zvezo«. Kasneje da so preganjali učiteljstvo mladoliberalci, Slovenska ljudska stranka pa nikdar.

— Učiteljstvo je zmerjal z denuncianti, lažnivci in duševnimi revčki in je bil zato obsojen kaplan Janez Spendal iz Naklega pri Kranju na 55 dni zapore, 540 Din globe ter na poravnavo vseh pravnih stroškov. Učiteljica Ložar, ki je kaplana tožila tudi zasebno, je bila premeščena — kot izvem iz druge notice — v Makole. (»Pohoda«, 1. II.)

— V Makole, (»Pohoda«, 1. II.)

tudi samo s kratko -ski. Članki so bili navadno kratki pa jedrati. Vsak stavek na pravem mestu. Včasih pa je svoji naravi primerno napisal tudi šegavo. Zato se ni čuditi, da so smatrali »Saljivca iz Podravja«, ki je izšel l. 1910., za njegovo delo, in nemškutarski Marenberžani so bili zelo hudi nanj.

Ne vem ali je usoda, ali le zgolj slučaj nanesel, da sem bil po osvoboditvi nameščen na njegovi šoli v Studenčih. Bil sem silno vesel, ker sem vedel, da se mi ni treba bati sitnega upravitelja. Da je namestil višji šolski svet baš tov. Hrena v Studence, je razumljivo tistim, ki so poznali studenške razmere in pa njega. Desetletja so raznarodovali v Studenčih slovenski živeli, otroški vrtec, osnovni šoli, Schulverein, Südmarka, Turnverein, Bauernrunde in druga društva. V vsem tem se je pridružila še železniška uprava s svojimi nemškimi in nemškutarskimi uradniki. — Vse zavedne slovenske rodbine bi lahko prešle na prstih ene roke. Tu je bilo dovolj veliko polje zanj in še za mnogo drugih njemu enakih, katerih pa žalibog tedaj ni bilo. Začetek je bil silno težaven.

Stal je otroški vrtec, prazen in zapuščen, zraven njega telovadnica (vse sedaj last Sokolskega društva) z iztrganim podom, zadnjim činom odhajajočih. Vse to bi se lahko uporabilo v koristne svrhe. V počitnicah l. 1919. mi je pisal, da je pri telovadnici na kegljišču na strehi vsak dan po 10—15 fantov, ki se plazijo po strehi, kakor mački in vrabci — morda bi se dalo kaj z njimi začeti? Dvomil sem, in vendar smo imeli še iste počitnice pripravljali odbor Sokolskega društva in l. septembra smo pričeli telovaditi. Tovariša Hrena smo izvolili za starostjo, njegova preizkušena nacionalna delavnost nam je bila porok za uspeh. Vodil je društvo vsa leta, da svoje prerane smrti.

Dolga leta je bil pokojni tov. Hren tudi član uprave Mariborske Sokolske župe. Kot Sokol je bil kremenit značaj — njegova pot je bila ravna.

— Glede premeščanja učiteljstva ima tudi »Volksstimme« od 30. I. notico, kjer omenja v tej zadevi polemiko med liberalnim in klerikalnim časopisjem. Od svoje strani pripominja, da je proti vsaki samopašnosti. Nihče ne bi smel biti premeščen brez preskave in dokaza krivde.

— Protij monopolizaciji šolskih knjig in zvezkov ima »Domoljub« od 29. I. manjši članek.

— O koroških Slovenceh in kočevskih Nemcih in nekaj primerjalne statistike manjšinskega šolstva prinaša »Domoljub« od 29. I.

— Bil je vnet Ciril-Metodar. Njegovo delo na Muti sem že omenil. Ko so se po osvoboditvi razmere zboljšale, je večina nekdanjih CM popustila pri delu. On pa je vedel, da stoji mejniki, a ni se izruvan plevel, ki so ga sejali tuji. Udeleževal se je v CMD še nadalje v mariborski moški podružnici pa tudi v glavnem odboru. Pisal je v koledarju CMD. Vsa leta je urejeval koledar za obmejno dedo »Kraljeviča Marka«. Rad je obiskoval tudi obmejne kraje, vsako leto je v počitnicah obhodil vsaj del severne meje ter na licu mesta proučeval narodne in šolske razmere. Ko je tako hodil tudi po Prekmurju je nabral mnogo narodnega gradiva, ki ga je s tovarišem Kontlerjem uredil v »Prekmurske narodne pravljice«.

Sodeloval je tudi v drugih društvi. Ze več let je vodil Ljudsko univerzo v Studenčih. Ni bil sicer predsednik, bil je preskromen, da bi delal radi naslova, temveč je delal kjerkoli je vedel, da je njegova pomoč potrebna. Studenška ljudska univerza je danes po njegovi zaslugi važna ustanova za ta izrazito delavski kraj. Vedno je znal naprositi predavatelje, ki obravnavajo primerne teme vsak četrtek. Omogočil je mnogo ekskurzij v razne tovarne in muzeje in zgodovinsko važne kraje.

Končno naj še omenim, da je tudi mnogo pisal. Njegovo kritično oko je opazilo vse, njegovo pero pa je neumiljeno bičalo vse, kar je bilo graje vredno, vedelo pa je tudi pravilno oceniti pošteno delo!

Vsi, ki smo bili njegovi ožji sodelavci, čutimo, kako velika praznina je nastala z njegovo prerano smrtjo. Pogrešalo ga bo Sokolsko društvo, ki ga je vodil vseh 17 let, pogrešala ga bo CMD, pogrešala ga bo Ljudska univerza v Studenčih in še mnogo drugih organizacij, pogrešali ga bodo tudi vsi, ki nam je bil vedno svetovalec, tovariš in brat.

C. Hočevnar.

— I O premeščanju učiteljstva piše »Glas naroda« od 29. I. takole: »Slovenec«, ki mu je dovoljeno komentirati premeščanje učiteljstva, piše v svojem zadnjem uvodniku med drugim tudi to-le: Nihče od premeščenih ni oškodovan, večina je prišla še na boljše, pa naj so te ali nasprotno politične barve, nikomur se s premeščanjem ni zgodila nobena krivica itd., itd.

— Nekaj koroških fantov je obiskovalo kmetijske šole v naši državi. To jim nekateri Nemci v Avstriji zamerijo, češ, da se itak nič prida ne naučijo. »Koroški Slovenec« pripominja, da se je na Grmu v Jugoslaviji šolal tudi bivši minister inž. Schumy.

— I Šola v Kresnicah je obhajala dne 1. in 2. februarja 60 letnico svoje ustanovitve.

— I »Domoljub« od 29. I. omenja zadnji uvodnik, ki ga je napisal Lapajne v »Učiteljski tovariš« dobesedno ponatisnil njegov članek »Volja naroda naj obvelja tudi na šolskem polju«, dostavlja, da sta članek delno ponatisnila tudi »Jutro« in »Domovina«. (Zdi se, da je »Domoljub« na ta članek izredno ponosen!)

— I Nekrolog Antonu Hrenu je prineslo »Jutro« od 3. II. in 4. II. »Sl. narod« od 3. II. »Maribor Zeitung« od 4. II. in »Mariborski večernik« od 3. II.

— I O delu »Pohorcev« proti slovenstvu piše »Slovenec« od 4. II. Tem vračja krivdo tudi o zadevi monopolizacije šol. knjig.

— I O novi uredbi manjšinskega šolstva na Madžarskem piše »Jutro« od 4. II.

— I V preteklem letu je bilo v Češkoslovaški republiki 21.200 predavaj, katerih se je udeležilo nad 4 milijone poslušalcev, vzgojnih tečajev je bilo 3500 s 102.000 udeležniki, diletantskih predstav 26.200, vzgojnih filmov 11.500 za odrasle in 9000 za mladino, akademij in proslav 2500, razstav 500, ekskurzij 674 in 31.000 drugih kult. prireditev. (Prager presse 1. II.)

— I Glede monopolizacije šolskih knjig polemizira »Slovenija« od 31. I. z »Zvezo kulturnih društev« in s »Pohodom«.

— I Glede preprečenja premestitve šol. upravitelja Báblerja prinaša pismo VI. Kapusa v ponatisku tudi »Gorenjec« od 31. II. Pismo komentira po svoje.

Naša gospodarska organizacija

ZADRUŽNO ZAVAROVANJE!

Tovarišicam in tovarišem v razmišljanje.

Učiteljstvo si je osnovalo dve ustanovi, ki se bavita z zavarovanjem: »Učiteljsko samopomoč« in »Samopomoč učiteljskih otrok«. Da sta bili res potrebni, pravi veliko število zavarovancev.

Obe ustanovi sta na zadrugi podlagi. Glavna karakteristika takega zavarovanja je ta, da zadrugi zavarovanje, kakor vsako drugo zadrugi poslovanje, ne stremi za dobičkom, temveč nudi na bazi solidarnosti svojim članom najcenejše zavarovanje. Zavarovanje pri zadrugah ni predmet spekulacije, temveč je samo izvrševanje socialne funkcije. Zadrugi zavarovanje je solastnik zadruga, enakopraven član te interesne zajednice. V tem je prednost zadrugnega zavarovanja.

Socialen značaj zadruga pa se kaže v tem, da lahko zavarovanci, ki niso denarno močni, pristopijo v tako zadrugo in se tako rešijo skrbi, ki navadno pridejo s starostjo.

Tako delo pa ne prinaša dohodkov in zadruga je vesela, da krije režijske stroške. Zavarovanje v zadrugah je prosto nagona po dobičku — saj je samo hladno računsko delo, moment socialnosti in humanosti. Medsebojno zadrugi zavarovanje ne deli dividend, ne vrši nobenih spekulativnih del — a ker se naslanja na zadrugi organizacijo, zmanjša režijo, znižuje riziko, pa je vsled tega v stanju, da nudi idealno najnižje tarife in najpovoljnejše pogoje.

Tovariši, tovarišice!

Pristopajte kot zadrugi in v naše socialne ustanove. Močni bomo in velike zneske bodo prejeli člani in njihove družine v potrebi in nesreči! Oklenimo se strogo stanovskih ustanov in ustvarili si bomo lepšo bodočnost.

— g. Še en primer v posnemanje. Iz sreškega društva Sv. Lenart v Slov. goricah je pristopilo 19 članov k »Učiteljski tiskarni«. S tem je zopet znatno naraslo število zadrugnikov te važne naše ustanove. Tovariši, tovarišice, posnemajte in pristopajte! — V močnem gospodarstvu je naša moč.

Mladinska mafica

— mm Peta številka »Našega roda« je v tisku in izide zopet normalno, to je pred 20. To bo živahna, vesela številka. Nekaj pustne razposajenosti bo v njej. Med novimi sotrudniki se nam predstavita naš znani realistični pisatelj Plestenjak, v Cicibanovem rodu pa v verzih in risbi tov. Hötzelova. Vse rubrike bodo prav zanimive in vsa številka prav bogato ilustrirana.

— I Kuluk — to odkupnino za osebno delo plačujejo dandanes samo javni uslužbenci, za druge je odrahljen. Čas bi bil, da bi se nam že enkrat odvzelo to breme. (»Naš glas« od 1. II.)

— I Ločena žena ima pravico do pokojnine po pokojnem možu — drž. uradniku. (»Naš glas« 1. II.)

— I O zaupnicah, ki jih prejema predsednik JUU Dimnik, piše »Naš glas« od 1. II. Dimnika imenuje list zaslužnega organizatorja.

— I Pravico do trikratne polovične vožnje po železnici na leto imajo žene vseh državnih, tudi upokojenih uslužbencev, neglede na to, ali ima žena kake dohodke ali premoženje, ozir. službo. (»Naš glas« 1. II.)

— I Klub koroških Slovencev je na svojem običnem zboru odločno zahteval reciprocity v manjšinskem šolstvu na Koroškem in pri nas. (»Sl. narod« od 4. II.)

— I Tudi akademska mladina je poslala posebno spomenico v Beograd proti monopolizaciji šolskih knjig. (»Straža v viharju« od 1. II.)

— I Zato, da bi imeli absolventi učiteljskih šol prost dostop na filozofsko fakulteto in ne samo na pedagoško, se poteguje pisec članka »Prosto pot sposobnim« v »Akademskem glasu« št. 2.

— I O učiteljskih premeščitvah ima »Delavska politika« z dne 5. II. uvodnik. Tu pravi med drugim: Krivice je treba reparirati, a kedaj začena in neha krivica, je stvar, ki zahteva izredne preudarnosti. Ob premeščitvah v prejšnjem režimu, je stanovska organizacija branila svoje člane in je vršila svojo dolžnost, zato ravno ta organizacija najbolje ve, kateri učitelj je bil brez stvarnih razlogov premeščen. Kot vemo, strokovna organizacija za te reparacije ni bila vprašana. Nasprotno, z očitkom jo obtožujejo, da v prejšnjem režimu ni vršila svoje dolžnosti. Naj dotični ne prezo, da so bili tudi učiteljski organizaciji stavljeni meje, da ni mogla doseči stodotnostnih uspehov. — Naj nihče ne skuša pod videzom reparacij krivic, ustrezati zahtevam zlobnecev, podležih magnatov, ki zgolj iz hudobije zahtevajo, da se ta ali oni premesti in tako gospodarsko uniči. Naj se povsod vprašajo, so li za premestitev podani zadostni razlogi.

— I Šolsko obveznost podaljšujejo v Angliji od 14. na 15. leto starosti. Zakon stopi v veljavo šele 1. avg. 1939., če bo sprejet v zbornici. (»Delavska politika« od 5. II.)

— I Policijo na beograjskem vseučilišču ustanove kot poročajo vsi dnevni časopisi.

— mm »Istra« iz Zagreba od 1. II. prinaša vsebino 4. številke »Našega roda«, obenem ponatiskuje oceno Bevkovih »Pastirceva« iz »Ljubljanskega zvonca« in mnenje ruskega pedagoga o tem delu.

Šolski radio

— r XVII. Torek 11. februarja bo g. Jagodič Vojko pripovedoval, kako je »V kraljestvu dolenskega Kuma«. II.—III. — Kum stoji v osrčju slovenske zemlje. Z nobene druge gore se je ne moremo tako ogledati, ko ravno s Kuma. In kako hodi človek na Kum, kako gleda na vso zemljo pod seboj spomladi, v poletju, jeseni in zimi, vesel in žalosten, in kakšni so njeni ljudje, vasi in vse kar biva tam okrog, to je namen predavanja. Poleg tega pa je v kraljestvu Kuma toliko zanimivosti in tako lepih, da je treba tudi o njih spregovoriti mladini. — V zvezi s to šolsko uro še tole: Na koncu predavanja bo g. predavatelj apeliral na vse učence in učenke, da naj opišejo svoj rojstni kraj, kakor se jim pač najbolje in potrebno zdi. Te svoje sestavke naj pošljejo na naslov Šolskega radia pri JUU Ljubljana. Najboljša naloga bo prejela lep nagrado, ostali dve, s prvo vred pa bodo prečitane v šolski radio pri, ki bo objavljena mesec kasneje. Sestavke z naslovom »Moj rojstni kraj«, je poslati do 29. februarja.

— r Petek 14. februarja bo imela ga. dr. Slava Kristan-Lunaček higiensko predavanje. II.—III.

— r V kmetijskem radiu bo v nedeljo 9. februarja ob 15. uri predavanje: Ravnanje z vinom; g. inž. Flego.

Stanovska organizacija JUU

Iz društev Vabila

— JUU — SRESKO DRUŠTVO SLOVENJGRADec bo zborovalo v soboto, dne 15. febr. 1936. ob 9. uri v Slovenjgradu. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu predavanje: »Pedagoški pojmi dela« — podlaga šolski reformi. Odbor.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO V PTUJU prelaga svoje za dne 8. februarja sklicano zborovanje na soboto 15. februarja. Zborovanje se bo vršilo na istem kraju ob istem času in s istim dnevnim redom, kakor je bilo objavljeno v »Učiteljski tovariš« št. 26 z dne 30. januarja.

— JUU — SRESKO DRUŠTVO V ŠOSTANJU bo zborovalo v soboto 15. febr. 1936 ob pol 10. uri v Šostanju. Poleg običajnih točk bo poročilo o predsedniškem zboru v Mariboru in predavanju odseka za ženska vprašanja (tov. Trobej Marica). Odbor.